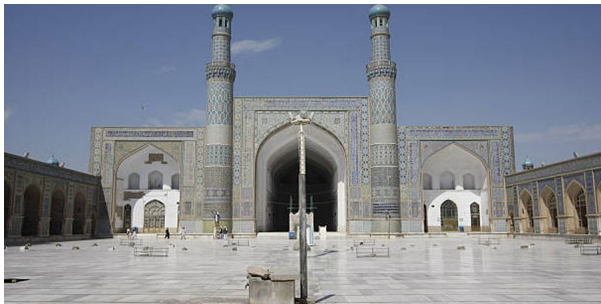

Хирот – Афғонистоннинг шимолий-ғарбий қисда, Ғерируд дарёси водийсида жойлашган шаҳар. Мамлакатнинг учинчи йирик шаҳри. Хирот вилояти маркази.

Қадимда у Буюк Ипак йўлидаги қарвон савдосининг муҳим маркази бўлган. Александр Македонский империясида Александрия Ариана деб номланган. Унда Жомий, Мирхонд, Хофизӣ Абрӯ, Алишер Навоӣ, Қамолӣддин Бехзод яшаб ижод этган. Шаҳарда жаҳон аҳамиятига эга тарихий ва меъморӣ ёдгорликлар сақланиб қолган. Алишер Навоӣ шаҳарнинг ташкил топишини Искандарга боғлайди

Иқтисодиёт

Хиротда 200 дан ортиқ фабрикалар мавжуд, фото панеллар ишлаб чиқариш йўлга қўйилган.

Демография

Хирот Афғонистондаги аҳоли сони бўйича учинчи шаҳар. Аҳолиси - 436300 киши (2012-2013 рўйхатга олиш маълумотлари); шаҳар аҳолиси кўп миллатли бўлиб, тожиклар бор, туркманлар, ўзбеклар, ҳазорӣйлар ва бошқа миллий озчиликлардан иборат.

Тарихи

Хирот ўрнида милоддан аввалги 500 йилдан бери қадимги форс шаҳри Артакона ёки Арея бўлган.

Милоддан аввалги 330 йилда Александр Македонский шаҳар қалъасига бостириб қирди. Шаҳар Александрия-Ариана деб номланади. Александр Македонский вафотидан кейин шаҳар доимий равишда Ўрта Осиёнинг қадимий ва ўрта аср давлатларининг бир қисми бўлган. Хирот сосонӣйлар даврида ва Араб халифалиги даврида муҳим шаҳар бўлган. Сомонӣйлар даврида Хирот Хуросоннинг асосий шаҳарларидан бири бўлган.

Афғонистон ҳудуди Форсга қўшилгандан сўнг, Хиротда несториya епископи кафедраси ташкил этилди. Бироқ, несториан литургияси фақат Сурия тилида олиб борилган. XII асрда яқобӣйлар ҳам Хиротда миссионерлик фаолияти билан шугулланган.

1221 йилда у мўғул қўшинлари томонидан босиб олинган ва кейин деярли ер билан битта

килиб вайрон этилган.

1236 йилда шахар кайта тикланди.

XIII—XIV асрларда Хирот тарихи Куртлар сулоласи билан боглик. Мўгуллар томонидан Марв ва Балхнинг вайрон килиниши туфайли Форсдан Хиндистон ва Хитойга савдо йўллари Хирот оркали ўтган.

XV асрда Темурийлар даврида Хирот ўзининг энг гуллаган даврига эришди. Ўша пайтда Хирот минтаканинг энг йирик савдо, хунармандчилик ва маданий марказига айланди, Хиндистон, Хитой, Россия ва бошқа мамлакатлар билан алоқада бўлди. Бу даврда шахар ва унинг атрофи мухташам масжидлар, саройлар билан қурилган бўлиб, уларнинг баъзилари шу кунгача сақланиб қолган. Шохрух даврида Хирот Якин Шаркнинг йирик шаҳарларидан бирига айланди.

1507 йилда Хирот Муҳаммад Шайбоний армияси томонидан босиб олинди.

1510 йилда Хирот ва Хуросон Сафавийлар ҳукмронлиги остига ўтди, аммо Шайбонийлар сулоласи ва Эрон ҳукмдорлари ўртасидаги урушлар 1597 йилгача давом этди. Хуросон аввалги аҳамиятини йўқотди ва Сафавийлар давлати вилоятининг чеккасига айланди, унга қарши шахар аҳолиси бир неча бор кўзғолон кўтарди, улардан бири 1716 йилда Хирот князлигининг шаклланиши билан яқунланди. XVI асрнинг машхур хаттоти Султон Муҳаммад Хандан бутун ҳаётини шахарда ўтказди.

1732 йилда Хирот Нодир Шох томонидан қўлга олинди.

1747 йилда у Дуррания давлатининг бир қисмига айланди. Хирот ҳокими саройи Дуррани ва Кизилбаш зодагонларининг ёш ака-ука ва ўғилларидан иборат эди.

XIX аср бошларида Дуррания давлати қулаганидан кейин Хирот яна мустақил бўлди.

Россия томонидан қўллаб-қувватланган Эрон ва Буюк Британия томонидан қўллаб-қувватланган Афғонистон Хиротни эгаллаб олишга интилди. 1837 йилда Эрон шоҳи Муҳаммад кўшинлари Хиротни қамал қилдилар. Бу Англиянинг кескин норозилигига сабаб бўлди, у Эрон кўшинларини шахар князлиги ҳудудидан олиб чиқишни талаб қилди ва ўз флотини Форс кўрфазига қиритди. 1841 йил март ойида Эрон кўшинлари олиб чиқилди. 1851 йилда Хирот ҳукмдори Ёрмуҳаммадхон вафот этди ва кўшни Кандахор ҳукмдорлари, Афғонистон амири, Эрон ва Англия шоҳи Хиротда ҳокимият учун курашдилар. 1855 йилда Кандахорнинг Афғонистонга кўшилиши муносабати билан Эрон кўшинлари уни Афғонистон томонидан босиб олинишидан ҳимоя қилиш баҳонасида яна Хиротга кўчиб ўтдилар, бу Англиянинг Эронга ҳужум қилиши учун баҳона бўлиб хизмат қилди. Шаҳарга Британия артиллерияси томонидан катта талофат етказилди.

1863 йилда Хирот ниҳоят Афғонистонга қўшилди.

1979 йил 15-20 март кунлари дивизия артиллерия полкининг қўмондони капитан Турон Исмоил томонидан тайёрланган пиёда дивизиясида кўзғолон кўтарилди (кўзғолон пайтида Афғонистон раҳбариятининг тўғридан-тўғри Совет ҳарбий аралашуви учун биринчи сўров қайд этилди). Биринчи марта барча Советларни йўқ қилишга чақириқлар пайдо бўлди. Ўлганлар орасида икки Совет фуқароси бор эди: ҳарбий маслаҳатчи майор Бизюков Николай Яковлевич (Афғонистонда вафот этган биринчи Совет ҳарбий хизматчиси) оломон томонидан бурда-бурда қилинган, Совет фуқароларининг уйларини қиргин қилишнинг бошида Богданов Юрий Борисович шафқатсизларча ўлдирилган. Исён ҳукумат кўшинлари томонидан бостирилган.

Диккатга сазовор жойлари

Хирот қалъаси. Энг қадимги бинолар Александр Македонский даврига тўғри келади.

Калъанинг кунгурадор деворлари мўгуллар томонидан вайрон килинган ва XV асрда қайта қурилган; ўша вақтга ҳос бўлган қўқ гишт парчалари сақланиб қолган. 2011 йилда қайта таъмирланган бино Афғонистондаги тинч ҳаётнинг рамзига айланди. Гавхаршод макбараси (XV асрнинг биринчи ярми).

Жомеъ масжиди (XVI аср).

Мусалла улугвор ансамблининг бир қисми бўлган миноралар, 1885 йилда инглизлар томонидан вайрон қилинган.

Душманларнинг ҳукумат ва Совет қўшинларига қарши қурашига бағишланган бир қатор тасвирий санъат асарларини ўз ичига олган ўлкашунослик музейи.

Абу Муслим тайёради